

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

Rede van Minister Jonkman

Op den verjaardag van H. M. de Koningin heeft de minister van Overzeesche Gebiedsdeelen een radiorede gehouden, waarvan, door den kleinen omvang der dagbladen, maar weinig vermeld is geworden, maar die deze vermelding als korte samenvatting van de inzichten van dezen bewindsman zeker waard is.

Hier volgt de letterlijke tekst der rede.

Ik moge beginnen met een historische herinnering, daarbij mij stellend op een Nederlandsch standpunt.

Meer dan drie eeuwen is het geleden, dat die drie machtige factoren samentroffen, welke de geboorte en den groei van den Nederlandschen Staat hebben beheerscht: de toewijding van het huis van Oranje aan Nederland's zaak, het saamhorigheidsgevoel van het volk der Noordelijke Nederlanden en de drang, destijds vooral van Hollanders en Zeeuwen en ook Friezen, naar zee en, overzee, naar Oost en West.

Gedurende onzen grooten vrijheidsstrijd tegen Spanje hebben Oranje en Nederland — op de aloude grondslagen der Europeesche cultuur — de unie der Zeven Provinciën gesticht, wier Oost- en West-Indische Compagnieën de lage landen verbonden met ver overzee.

De Fransche tijd — een anderhalve eeuw later — bevorderde de vorming van den Nederlandschen eenheidsstaat. Onder de souvereiniteit van Oranje gingen de beide Indiën tot het Koninkrijk der Nederlanden behooran.

Tijdens en kort na den eersten wereldoorlog — weer een eeuw later — werd grondwettelijk de band tusschen Oranje en Nederland nog inniger bevestigd, werd de democratische regeringsvorm onzer constitutioneele monarchie voltooid en werden de oude z.g. koloniën en bezittingen hervormd tot de overzeesche gebiedsdeelen Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao zelfstandig naast Nederland, maar onder Nederlandsche leiding. De tweede wereldoorlog overviel ons Koninkrijk in een overgangsperiode, terwijl het in het voornemen lag na den oorlog verdergaande hervormingen tot stand te brengen, waardoor Indonesië, Suriname en de Nederlandsche Antillen een zelfstandiger plaats naast Nederland zouden erlangen.

Duitsche invasie hier en Japansche occupatie ginds verbraken den voorgenomen ontwikkelingsgang.

De Koningin der Nederlanden handhaafde haar regering den ganschen oorlog door. Nederland herrees, hooger dan ooit zijn onafhankelijkheid waardeerend. Suriname en de Nederlandsche Antillen

vrij en verbonden gebleven, verlangen grooter autonomie en vernieuwing van den band met Nederland.

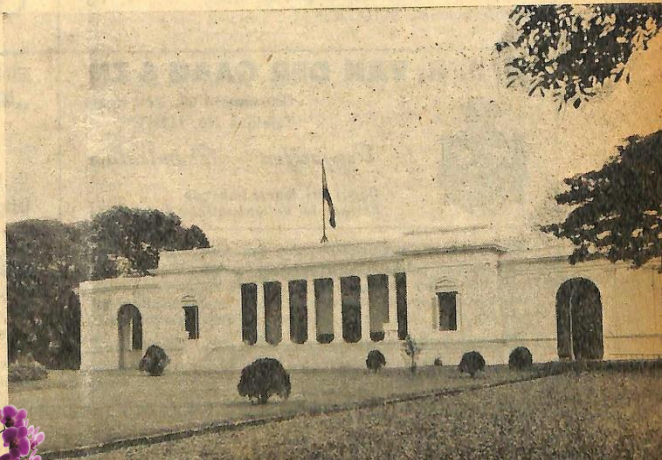
Maar het oude Nederlandsch-Indië keerde niet weder en in Indonesië verschenen voorloopig een drietal regeringsvormen, min of meer verward dooreen; in Batavia vestigde zich onder het geallieerde opperbevel de grondwettige regering, Jogjakarta werd daarentegen de hoofdstad van de Indonesische republiek en in Malino werden door een vernieuwde Nederlandsch-Indonesische samenwerking de Vereenigde Staten van Indonesië ontworpen. Een tragisch gebeuren; in die verwarring van den door Japan achtergelaten chaos roepen Indonesiërs op tot een vrijheidsstrijd tegen het vrijheidlievende Nederland, dat bovendien het geloof huldigt, dat: „alles wat gij wilt, dat U de menschen doen, doet gij hun ook aldus“.

Laten wij ons thans, landgenooten, verplaatsen op Indonesisch standpunt.

Zooewel wie den geest van Malino aanvaardden als wie de Indonesische republiek aanhangen, wenschen in vrijheid over eigen lot te beschikken, al zijn zij in groote meerderheid in een vernieuwd verbond tot verdere innige samenwerking bereid. Steunend op hun eeuwenoude cultuur, gedenkend vroegere machtige eigen staatsverbanden als Modjopait, Sriwidjaja en Mataram, en geloovend in eigen kracht, vrijgemaakt door het geweld van den tweeden wereldoorlog, zien vele Indonesiërs hun strijd van thans als een strijd tegen Nederlandsche overheersching — hoezeer naar ons inzicht de Nederlandsche leiding daarvan hemelsbreed verschilde.

Landgenooten. Tot oplossing van dit conflict, dat in wezen

Het paleis Koningsplein te Batavia, waar thans de Lt. Gouverneur-Generaal zetelt. Hier waait althans buiten weer de Nederlandsche vlag.

U kunt nog tot de eersten behoren

die straks zullen slagen als:

1. SALES-PROMOTOR
2. BEDRIJFSPSYCHOLOOG of
3. BEDRIJFSADMINISTRATOR

door het volgen van de gedegen en praktische nieuwe opleidingen onzer Sectie Onderwijs.

Een oproep in 213 couranten heeft aangetoond, dat voor deze belangrijke functies vrijwel geen bekwaame krachten beschikbaar zijn (steeds 3 melden zich), terwijl het bedrijfsleven om hen zit te springen.

Brochures U.O.W 1, 2 en 3 geven interessante bijzonderheden over de bovengenoemde beroepen en over de daarvoor opleidende nieuwe leergangen. Deze belangwekkende brochures worden U op verzoek gaarne gratis toegezonden door de Sectie Onderwijs der

NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR ORGANISATIE

ACHTER ST. PIETER 23-25 - UTRECHT - TELEFOON 12328 EN 16484

Voor telefonische inschrijvingen, toestel 81

Brochure U.O.W 7 geeft uitvoerige bijzonderheden over het Psychotechnicum.

DE INSCHRIJVING VOOR DE IN
SEPTEMBER AANVANGENDE STUDIE-
GROEPEN IS IN VOLLEN GANG.

Van Schalkwijk & Co. Commissionnairs in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96

Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826

Telegramadres: SCHALKEF

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

*Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandse Spécialités*

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

↓
Uw Makelaar
verschaff U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

EINDELIJK :

„De waarheid over Java”

15 Avro-causeriën door Mr. H. W. J. PICARD
aangevuld met actuele bijzonderheden en ver-
lucht met interessante foto's. Prijs f 2.90

IN DEN BOEKHANDEL VERKRIJGBAAR

Uitgeverij : W. VAN HOEVE, 's-Gravenhage

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie
en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge
kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: Schepenstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam

dis geen tegenstelling inhoudt, waarbij echter de twee partijen den vorm eener nieuwe samenwerking nog niet hebben gevonden, heeft onze Koningin reeds den 7den December 1942 den weg gewezen: omzetting van de oude rijkseenheid in een bond van gelijkwaardige staten, vrijwillig vereenigd.

Het is ons recht en onze plicht naar zoodanige oplossing te streven, mits wij bereid zijn het belang der andere deelgenooten naast het onze gelijkelijk te dienen.

De twee-eenheid van Nederland en Oranje vindt haar uitdrukking onder meer in onzen vlaggetooi: het oranje en het rood-wit-blauw wapperen samen van één stok.

Bieden wij dan thans op dezen verjaardag en nationalen feestdag, nu Koningin Wilhelmina al bijna vijftig jaren onze leidsvrouw is, eerbiedig als geschenk Haar aan: onze bereidheid Haar hoodschap van den 7en December 1942 te gehoorzamen en — met Gods hulp — te vervullen.

IN MEMORIAM

Het is mij een droeve plicht eenige woorden ten afscheid te wijden aan ons zeer gewaardeerd medlid van het hoofdbestuur van „Oost en West”, J. A. van Staveren, dien de dood plotseling uit ons midden heeft weggerukt.

Van Staveren was een toegewijd werker voor de zaken, die zijn belangstelling hadden en daartoe behoorde „Oost en West”, van welks hoofdbestuur hij na zijn terugkeer uit Indië in 1939 sinds 1940 deel uitmaakte.

Nooit sloeg hij een vergadering over, was altijd bereid voor raadpleging naar Den Haag over te komen en zijn vindingrijke geest, die altijd oplossingen wist te bedenken in moeilijke gevallen, maakte hem tot een hoog gewaardeerden raadsman.

Zijn goed humeur, zijn zin voor humor, zijn opgewektheid waren aanstekelijk en brachten in elke vergadering waaraan hij deelnam die aangename prettige sfeer, welke zoo bevorderlijk is aan een goede samenwerking.

Indië, waar hij de beste jaren van zijn leven doorbracht, had zijn groote diepe belangstelling, welke haar grond vond in zijn genegenheid voor de inheemsche bevolking. Dat dit geen platonische genegenheid was, bewees de bezettingstijd en vooral de hongervinter 1944—1945, toen een door hem opgericht comité, waarvan hij de ziel was, zich in het bijzonder de nooden aantrok van de vele Indonesiërs, die hier te lande in vaak kommervolle omstandigheden verkeerden.

Geen moeite was hem te groot, geen opoffering te zwaar, als het er op aankwam onze bruine broeders en zusters hier te lande bij te staan met raad en daad. En die daad bestond dan in onopvallende hulp in voeding, kleeding, geld, vaak op eigen kosten.

Een goed vriend van de volkeren van Indië is met dezen blijmoedigen, edelen mensch heengegaan.

Zijn heengaan laat door zijn bijzondere kwaliteiten, zijn oprechte menselijkheid, een plaats open, die moeilijk zal zijn aan te vullen.

Zijn nagedachtenis zal door vrienden en bekenden in hooge eere worden gehouden.

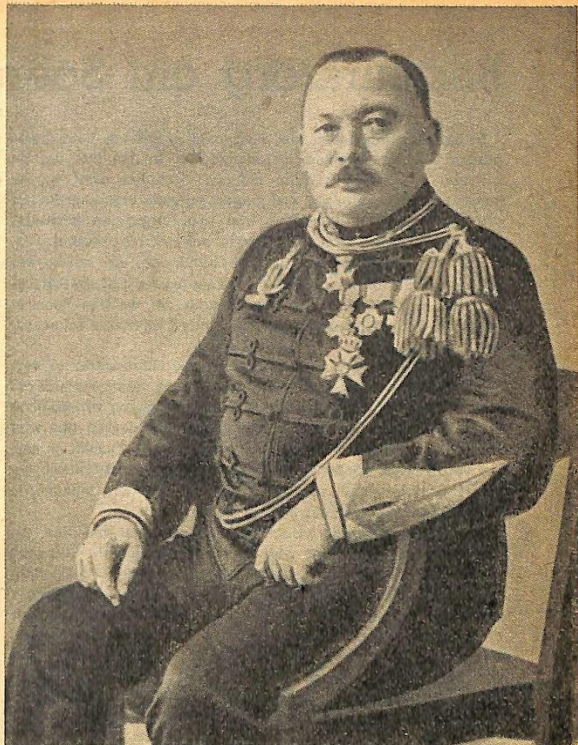
Hij heeft in den letterlijken zin des woords gearbeid zoolang het dag was. Moge hem thans de Eeuwige Rust worden geschonken.

CHR. J. I. M. WELTER

GENERAAL SWART PACIFICATOR VAN ATJEH

Twee-en-tachtig jaar oud is Generaal Swart, die te Tjibitoeng werd geboren en aan Indië zijn leven wijdde, in Nederland gestorven.

In Nederland werd hij soldaat — in 1880 — en na zes jaar officier. Dan begon zijn leven in Indië. Een leven allereerst van strijd. Men volgde het verhaal zijner onderscheidingen. Op

Generaal Swart bij zijn aftreden als vice-president van den Raad van Indië

11 Juni 1890 drong hij bij den aanval op stellingen aan de Idirivier de heftig verdedigde versterking binnen, kreeg een schot door den arm, liet zich verbinden en nam aan het hoofd zijner sectie dadelijk weer aan den strijd deel. Waarop benoemd tot ridder M.W.O. 4e klas. In 1899 onderscheidde hij zich als kapitein opnieuw. Toen stak hij met zeventien man de sterkgezwollen Paseirivier over, handhaafde zich daar tegen een overmachtigen vijand. Een paar maanden later volgde de met groote onverschrokkenheid uitgevoerde vermeerstering van de stelling op den Glé Risé. Waarop benoemd tot ridder M.W.O. 3e klas. En later, als kolonel, werd hij wegens het zich vier jaar kwijten van de zware taak van Civiel en Militair Resident van Z.O. Borneo en van Celebes en Onderhoorigheden benoemd tot Commandeur der M.W.O.

Een groot soldaat was Swart. Hij was meer: hij was een groot bestuurder. Het hoogtepunt van zijn leven ligt niet in zijn benoeming — in 1912 — tot Luitenant-Generaal en zelfs niet in de periode — 1918—1922 — waarin hij Vice-President van den Raad van Indië was, maar in die tien jaar welke daaraan voorafgingen, die tien jaar van 1908 tot 1918, waarin hij als civiel en militair bestuurder Atjeh waarlijk pacificeerde.

Terecht wordt in het standaardwerk, dat kolonel M. H. du Croo met medewerking van kolonel H. J. Schmidt aan Generaal Swart gewijd heeft, hier den nadruk op gelegd. Swart heeft Atjeh, waarlijk een uitzonderlijk gewest, in het Indische Gemeenebest de plaats van een normaal bestuur lid doen innemen. Hij kon dat bereiken door zijn karaktereigenschappen. Hij was eenvoudig, recht-uit. Hij was streng waar strengheid paste. Hij was bovenal: eerlijk en rechtvaardig.

Dit heeft de Atjeher begrepen. De talloze blijken van trouw, waardeering en aanhankelijkheid bleven hem ook lang na zijn vertrek uit Indië bereiken. Atjeh — een welvarend, veilig, ordelijk Atjeh, was Swart's levenswerk.

Thans is hij heengegaan en ook dat levenswerk is verloren. Atjeh, na jaren Japansch wanbestuur en Japansche ophtsing, is teruggevallen in chaos, haat en vijandschap. Mocht de Voorzienigheid ons toch in dezen hoogsten nood de krachtige mannen schenken als Generaal Swart — het zoude een zegen zijn voor Nederland. En voor Indië. En voor Atjeh....

Bestuurszorg om Soerabaja

Van een correspondent

In het openbare leven van Soerabaja zijn steeds twee keerpunten te onderscheiden. Het eerste ligt in den tijd, dat de Britsche en Britsch-Indische troepen voor het eerst na de Japansche capitulatie aan wal gingen, hetgeen tegelijkertijd het sein was voor de oprichting van een burgerlijke bestuursorganisatie binnen de stad. Dit begin was medio November 1945.

Het tweede keerpunt wordt gevormd door de komst der Nederlandsche troepen, die binnen zeer korten tijd de Britsch-Indische divisie aflosten en het terrein om de stad heen in den loop der maanden tot een vijfhonderd vierkante kilometer pacificeerden.

Ook al tijdens de bezetting der Britsch-Indiërs waren er verzoeken van de kampongbewoners buiten de stad gekomen om onder de bestuurszorgen van de Amacab te mogen vallen, doch in de eerste plaats mochten de bestuursambtenaren nog niet buiten het stadsgebied komen, terwijl zijzelf daarnaast als eerste voorwaarde voor dezen terugkeer van het burgerlijk bestuur „orde en rust” moesten stellen. En hieraan mankeerde in dien tijd nog wel het een en ander.

Het tweede keerpunt kwam met alle gevolgen van dien. Op 12 Maart was het eerste districtshoofd aangesteld, waren de eerste zeven dorpen ten zuiden van Soerabaja — voorloopig het eenige gebied waar de Amacab mocht komen — weer onder Nederlandsche bestuurszorg gebracht. Aan het eind van dezelfde maand waren reeds drie districtshoofden in functie. In den regel kwamen zij zichzelf aanmelden onder opgave van het aantal dorpen, dat zij onder zich hadden. Eenige voorzichtigheid is natuurlijk geboden. Zoo is wel eens gebleken, dat een zich opwerpend districtshoofd dorpen in zijn district noemde, die buiten het stellinggebied lagen!

In Mei, toen de bevolking met de Nederlandsche militairen had kennis gemaakt en er tusschen de kampongbewoners binnen het geallieerde gebied en de Nederlandsche militairen de beste verhoudingen waren ontstaan, begon een groote stroom Indonesiërs van buiten het gebied binnen de stellingen te vloeien. Dat ook hierbij een groote mate van voorzichtigheid moet worden betracht lijkt geen twijfel: De politieke voorzichtigheid is trouwens niet de eenige factor. Soerabaja moet nu eenmaal vrijwel al zijn levensmiddelen van overzee aangevoerd krijgen en kan dus niet een ongelimiteerd aantal Indonesiërs opnemen. De distributie binnen het stadsgebied omvat thans reeds een 220.000 zielen, die allen gelijke rantsoenen krijgen,

ongeacht ras of landaard. Werkers genieten daarenboven bepaalde extraverstrekingen, die niet tot de eerste levensbehoeften behoreen.

Buiten de stad worden geen levensmiddelen gedistribueerd, behoudens aan een klein gebied, waar 20.000 inwoners dagelijks zestig tot honderd gram rijst krijgen. Elders kan de bevolking zich echter voor wat betreft de voornaamste levensbehoeften in den vorm van rijst en visch zelf bedruipen.

In de maanden Juni en Juli is de bevolkingsaanwas doorgezet; de bestuursambtenaren van de Amacab mochten zich eerst ook in den oostelijken sector en later overal bewegen en zoo is nu het geheele gebied om Soerabaja met zijn 165.000 zielen en ongeveer 150 kampongs in zes districten verdeeld en onder Nederlandsche bestuurszorg gebracht. Zij moeten worden beveiligd en beschermd, er mag geen angst meer in de kampong heerschen.

Langzaam begint de economische toestand onder de bevolking weer normaal te worden. Geldgebrek is er niet, verarmd zou men deze menschen dus niet mogen noemen, maar de sawah's en vischvijvers zijn verwaarloosd, en er is een schrikbarend tekort aan textiel en enkele andere producten, b.v. klapperolie.

De bevolking voorziet in zijn onderhoud door groenten en fruit naar de stad te brengen en daar op de passars te verkoopen ofwel door zelf in de stad te gaan werken. Er heerscht in Soerabaja nog steeds een groot tekort aan arbeidskrachten. De loonen zijn zeer hoog, koelies kunnen tot een gulden per dag verdienen. Ook met de vangst van zeevisch en garnalen wordt flink verdiend.

's Morgens vroeg ziet men groote aantallen Indonesiërs naar de stad trekken. De stoomtram van Sepandjang vervoert drie-duizend personen per dag.

De dienst der irrigatie werkt op volle toeren aan de installaties en is er reeds in geslaagd een deel van de werken te herstellen. De mariniers bewijzen met hun moderne materieel hierbij vaak goede diensten. Wat een bulldozer in een half uurtje opknapt is het werk van honderden mannen op een dag.

Ook aan de goederenschaarschte tracht de Amacab tegemoet te komen. Ter gelegenheid van het einde der poeasa is per gezin twee meter kain verstrekt en ook palmolie e.d. artikelen worden geregeld aan de kampongbewoners verkocht tegen prijzen, die uiteraard niet te vergelijken zijn met de „zwarte”.

Het Roode Kruis houdt uitdeeling van Unnra-kleding: van bontmantels en ski-broeken tot zwempakken, alles vindt zijn weg in de kampong.

Ook de medische verzorging van deze 165.000 zielen is met kracht ter hand genomen. In 25 vaste en twee rijdende klinieken worden dagelijks zeshonderd patiënten behandeld.

Er zijn weer scholen in Soerabaja. Op de eerste bank in deze vierde klas van de school aan de Sumatratraat 86 zit Robbie, een jeugdige Nederlander, naast Herman, een jonge Ambonnees. Men zal zekere Nederlandsche kringen in geen honderd jaar kunnen leeren, dat al sinds vele jaren in ladië op alle scholen, tot en met de Hoogeschole, Nederlandsche, Inheemsche en Chinese leerlingen tezamen schoolgingen

Zij kwamen als vrienden

ONZE LANDINGEN
OP BALI EN LOMBOK

(Van een correspondent!)

Kort geleden verklaarde een Britsche majoor, die eenige maanden geleden getuige is geweest van de Nederlandse troepenlandingen op Bali: „De Hollandse bataljons die ik daar heb gezien waren de beste troepen die ik ooit waar ook aanschouwd heb.” Zij, die van deze troepen deel uitmaakten, beweren dat deze lof ietwat overdreven is. Wij zullen over deze begrijpelijke bescheidenheid niet twisten. Vast staat dat de mannen-met-de-roode-olifant-op-de-mouw hun taak schitterend hebben verricht. Het loont de moeite over deze acties op Bali en Lombok, zij het wat laat, nog eenige bijzonderheden te publiceren. In de vaart der vele gebeurtenissen is veel aan de aandacht ontsnapt en door allerlei omstandigheden werd tot dusver nog maar zeer weinig over het optreden van onze Bali- en Lombok-troepen gepubliceerd.

De twee bataljons, die Bali en Lombok in Maart van dit jaar bezetten, werden in Siam gevormd uit oud-krijgsgevangenen. Uit de troep was het verlangen naar voren gekomen om bataljons te vormen, ten einde het gezag in Indië te herstellen en dit verlangen resulteerde in zulk een ruime mate van belangstelling, dat al spoedig 3 bataljons waren opgericht. De indeeling was voorafgegaan door een vrij strenge keuring en „screening”, waarbij het kaf van het koren gescheiden werd. Wat dit laatste betreft speelde het gedrag der militairen tijdens hun periode van krijgsgewangenschap uiteraard een groote rol. De bataljons werden voorloopig met Japansche wapens uitgerust en getraind door een Britsch officier. Het aantal van drie verminderde in den loop der oefeningen tot twee, aangezien verscheidene specialisten naar Java werden gehaald, als gevolg waarvan de gelederen in Siam dunden. Nadat de twee overgebleven bataljons volledig waren uitgerust heeft men vijf keer gereed gestaan om naar Indië te vertrekken en men begon al bijna te wanhopen aan het tijdstip van actie toen plotseling op 12 Februari de opdracht kwam dat de troepen op 14 Februari voor den afmarsch gereed moesten staan. Via Singapore en Soerabaja was de bestemming: Bali. De bootreis in de nauwe en niet voor de tropen berekende LCT's is geen pretje geweest, de voorziening van Singapore van motortransport en andere zware uitrusting gaf nogal moeilijkheden. Maar dank zij den uitstekenden geest onder de troepen liep alles op rolletjes. Toen het laden in Singapore met koelies en Japanners niet naar den zin ging, trokken onze mannen hun jasjes uit en brachten ze zelf den ganschen nacht de zware barang aan boord.

Het verhaal van de landing, zooals wij dat hoorden van den tegenwoordigen Chef Staf van het Troepencommando Sumatra Majoor van Deutekom, is niet sensationeel, evenmin als de geschiedenis van de landing op Lombok. Majoor van Deutekom was bij beide acties betrokken. Niet sensationeel in den romantischen zin van het woord, van zware gevechten en stroomen

Op wacht tegen de extremisten! Op de uiterste Westpunt van Bali houden de Nederlandsche militairen scherp het oog op wat aan den Javaansche overwal en in Straat Bali voorvalt. Zij wren de vreemde invloeden, die voor de veiligheid der Baliërs zoo noodlottig zijn gebleken

bloeds. Maar het was een perfecte actie in den militair-wetenschappelijken zin van het woord, waar alles precies volgens plan verliep, met een paraatheid, snelheid en discipline, die de algemeene bewondering van deskundige waarnemers afdwong. Men wist niet wat onze troepen op Bali te wachten stond. Er zaten nog vele gewapende Japanners die waarschijnlijk hun medewerking wel zouden geven. In Oost-Bali was het rustig, in West-Bali waren nogal wat opstandelingen van Java infiltrieerd. Het was de wensch van den brigade-commandant Overste Termeulen, dat Bali zonder een schot te lossen, zou worden bezet, wat natuurlijk niet beteekende, dat onze mannen er met ongeladen geweren aan land gingen, gelijk een dwaas bericht er eens van gemaakt heeft. Op 2 Maart te zes uur zou men voet aan wal zetten. Om zes uur zette men voet aan wal. Onze troepen waren zoo geoefend, in Siam maar ook aan boord, dat zij blindelings hun plaats en doel wisten. De eerste compagnie ging het eerst van boord. Er gebeurde niets. Op het strand was alles rustig. Enkele tani's in de sawah's keken op en gingen verder met hun werk. Van de baai nabij Sanoer, waar de landing plaats vond, zeven km ten Oosten van Den Passar, ging het in razende vaart naar de zuidelijke hoofdplaats, die in een minimum van tijd bezet was. Andere eenheden namen intusschen het vliegveld. Om vijf minuten over acht waren Den Passar, het vliegveld en Benoa in onze handen. Er was inderdaad geen schot gelost. Kort daarna was heel Oost Bali bezet. Op 27 Maart werd een der beide bataljons naar Lombok gezonden, waar een landing in de baai van Lembar plaats vond, aan de Zuidkust van het eiland. De laatste berichten hadden geluid, dat men op Lombok wel wat tegenstand zou ontmoeten. Er werd dus bijzondere voorzichtigheid betracht. Weer liep alles volgens de klok. De eerste twee compagnieën zouden na de landing onmiddellijk doorstooten naar Ampenan en Mataram. Een der eerste dingen die men zag was een Nederlandsche vlag, op een kamponghuis bij de landingplaats. De weg naar Ampenan is ongeveer 27 km lang.

Over een afstand van 27 km, zoo vertelde Majoor van Deutekom, heb ik mij toen als de Koningin gevoeld. Langs heel dien weg stond in dikke rijen de bevolking geschaard, juichend en springend van vreugde, met uitroepen als: „slamat”, „oentoeng besar” en dergelijke. In het eerst keken wij natuurlijk

De „Betja“, het nieuwe voertuig te Batavia, waar het vervoersprobleem zeer nijpend is. Wie geen fiets heeft, wie niet in de volle bus kan en wie geen „lift“ kan krijgen in jeep of auto, vindt dit vehikel vaak een uitkomst.

nog een beetje voorzichtig links en rechts. Je kon nooit weten. Maar het duurde niet lang of onze jongens legden hun stenguns en geweren op zij, grepen in hun zakken en wierpen pakjes sigaretten en zuurtjes naar de bevolking. Ampenan en Mataram waren spoedig bezet. In Mataram kon ik onmiddellijk tienduizend koelies krijgen om ons te helpen ontladen. De bevolking vond het een eer om ons van dienst te zijn. En er werd geen enkel blikje gestolen. De landing had des morgens om zes uur plaats gevonden. Om vier uur in den middag was heel Lombok bezet. Wij zaten op rozen, want de bevolking wist, dat wij kwamen als vrienden. En vrienden zijn wij gebleven. Het was dan ook niet noodig een heel bataljon op Lombok te houden.

Reeds vrij spoedig werden vijf detachementen naar Bali teruggestuurd, in verband met de infiltratie van ongunstige elementen uit Java in West-Bali, waar het onrustig was.

Majoor van Deutekom ging ook naar Bali terug en werd actieleider in het onrustige gebied. Hier hebben de patrouilles van het bataljon, dat de Roode Olifant als kenteeken op de mouwen draagt, getoond wat zij in het terrein waard zijn. In korten tijd werden er prachtige successen geboekt. Aan het destructieve werk van rampokkers en rooversbenden werd een einde gemaakt en de goedwillende bevolking werd onze mannen bij de nadere kennismaking hoe langer hoe meer sympathiek gezind. Zij begreep, dat deze bataljons niet naar Bali waren gekomen om te overheerschen of te onderdrukken, maar integendeel om de bevolking te helpen en veiligheid te scheppen voor den opbouw van een rustig en vredig bestaan. Zoo keerden ook verscheidene z.g. „extremisten“ terug met andere gedachten, om zich aan de zijde der goedwillenden te scharen. En de onzen gaven en gaven deze lieden natuurlijk een kans. Want verscheidene hunner zijn alleen maar misleid en uit onwetendheid of valsche voorstellingen naar den anderen kant overgegaan.

De actie van de bataljons der „Gadja Merah“ is geworden tot een voortreffelijk voorbeeld van het optreden van ons leger in de huidige moeilijke omstandigheden en onder de delicate verhoudingen van den overgang naar een nieuwen tijd.

Onze soldaten zijn er als vrienden gekomen voor hen, die de vriendschap waard zijn. De anderen, de profiteurs en onruststokers, hebben tot hun schade ontdekt dat onze Nederlandsche soldaat niet alleen een uitstekend vriend kan zijn, maar ook een tegenstander van den euvelmoed, met wien het kwaad kersen eten is.

De werkelijke machthebbers

Het is natuurlijk een dwaling, dat wij op Java en Sumatra te doen hebben alleen met hetgeen men noemt „de republiek“. In werkelijkheid zijn er talloze groepen, waarover de „regeering-Sjahrir“ geen gezag kan doen gelden. Een medewerker van „Het Binnenhof“ gaf een opsomming van een aantal dezer groepen:

1. Soekardjo Wiripranata, leider van de „Api“, d.i. de Indonesische jeugdorganisatie van de Soekarilla's, vrijwilligers, die onder de Japanners hebben gediend en van de „Barisan Golok“, dat zijn speciale moordorganisaties!...; 2. Soedirman, den opperbevelhebber van de T.R.I., het „geregelde“ republikeinse leger; 3. Sajoeti Malik, voorz. van den Oorlogsraad op Midden-Java; 4. Dr. Moewardi, leider van de „Barisan Banteng“, d.i. het wildstierenleger, dat over geheel Java is verspreid, en waarvan de eene stier weleens met den anderen in strijd schijnt te geraken; 5. Tan Malakka, den leider van de communistische partij, schijnbaar door Moskou verloochend; 6. Mohammed Saleh, voorz. van den Oorlogsraad op West-Java; 7. Koesjaja, leider van de Dewan Pemoeda Indonesia, 't hoofdkwartier van de beruchte „Pemoeda's“, of extremistische jeugd; 8. Hadji Mohid Hoesein, leider van een guerilla-organisatie; 9. Soetomo, den beruchten „wildeman“, misschien wel de machtigste van alle militaire leiders, die zich van de besluiten der „Republiek“ niets aantrekt, als hij meent, dat het anders moet.

Shimitzu van de Zwarte Waaijer.

Hitoshi Shimitzu, Japan's voornaamste propagandist op Java, is enige weken geleden naar Japan teruggekeerd. Hij werd in een dwangbuis aan boord van een Britsch hospitaalschip vervoerd. Shimitzu, die voor den oorlog bekend stond als politieke agitator en derhalve door alle inlichtingendiensten geschaduwd werd, kwam onmiddellijk na 7 Maart in functie als Japansche woordvoerder en hoofd van de Japansche propaganda-afdeeling op Java. Hij werd op het eind van 1945 door Britsche troepen op Java gearresteerd. Gedurende zijn verhoor te Batavia scheen zijn lichamelijke conditie volgens bevoegde bronnen „volkomen normaal“. Aneta verneemt uit zeer betrouwbare bron, dat Shimitzu toe bekende: a. naar Java te zijn gezonden met de speciale opdracht op systematische wijze een Japansche propaganda-systeem over geheel Java op te bouwen, zoodat de bevolking geleidelijk aan gevormd zou worden tot haters van alle blanken, in het bijzonder de Nederlanders; b. dat hij belast werd met het organiseren van een ondergrondse beweging, welke in staat zou zijn op eigen initiatief te handelen, zoodra de Japanners gedwongen waren zich over te geven; c. dat hij als zoodanig de beruchte geheime militaire organisatie „De Zwarte Waaijer“ in Batavia stichtte; d. dat de proclamatie van de Indonesische „republiek“ geheel door de Jappen georganiseerd en geleid was en dat evenzoo de bende Indonesische pemoeda's, die op 17 Augustus 1945 Soekarno „dwong“ om op het erf van het huis van den Japanischen vice-admiraal Maeda de republiek uit te roepen, door de Japanners georganiseerd was. Shimitzu is er, toen hij uit Java in een dwangbuis te Singapore aankam, in geslaagd te doen aanemen, dat hij krankzinnig, althans niet toerekenbaar is. Maar zijn taak in Indië heeft hij zeker vervuld!

De Commandant der A-Divisie waarschuwt.

De commandant der A-divisie te Soerabaja heeft zich met de volgende mededeeling tot de T.R.I. en andere strijdgroepen rondom Soerabaja gelegen, gewend: „Gij zult niet kunnen ontkennen, dat ik eindeloos geduld heb betoond tegenover Uw velerlei pogingen om leed te berokkenen onder de bevolking en Nederlandsche strijdkrachten in het bevrijde gebied in en rondom Soerabaja. Telkens wanneer mijn troepen U een strafafzetting toedienden, geschiedde dit opzettelijk op nog zoo klein mogelijke schaal en op betrekkelijk zachtzinnige wijze. U dient echter te begrijpen, dat ik hiermede niet kan blijven doorgaan. Indien 't dan werkelijk waar is, dat gij alleen van de kracht van onze wapens overtuigd kunt worden door aan den lijve te ondervinden, zal ik daar naar handelen, hoezeer het mij aan het hart gaat, daar hierdoor velen Uwer gedood zullen worden, velen die, naar dikwijls blijkt, nadat zij gevangens genomen zijn, slechts verblijnd zijn door de leugenachtige, haatzaaiende propaganda en voorrecht, dat wij Nederlandsche strijdkrachten ons gebonden weten door beginselen van humaniteit. Van dit beginsel zal ik nooit afstappen, nooit kunnen afstappen, want Nederlandsche wetten schrijven dit gebiedend voor. Hiervoor behoeft gij niet bevreesd te zijn. Laat hen, die wapens tegen ons dragen uit haat of tegen hun wil, zorgdragen uit de buurt te blijven of zich tijdig overgeven, voor zij in de volste hitte van het gevecht zijn geraakt. Reeds teveel slachtoffers vielen onder deze categorie, zelf bij gematigd optreden. Laat de actie's van 10, 16 en 19 Augustus voor velen Uwer een waarschuwing zijn, die duidelijk sprak.

Makassaarsche mededeelingen

Door een Medewerker

Dezen keer iets over de Nigieo (Nederlandsch-Indische Import Export Organisatie) en haar taak. Toen de Nigieo hier in October begon, waren de moeilijkheden bijna onoverkomelijk. Er was praktisch geen goedgebruimte, er was te weinig scheepsruimte. De eerste partijen goederen, die hier aankwamen, bestonden hoofdzakelijk uit van de Amerikanen overgenomen legervoorraden, voornamelijk in blik. De Amerikanen hadden voor de afscheep, die in verband met het tekort aan scheepsruimte zoo snel mogelijk moest geschieden, een zeer eenvoudige methode; zij laadden de goederen zoals die voor de hand kwamen en zodoende lag alles door elkaar. Er waren ruimen, die half vol waren met losse blikken. De zaak moest hier snel gelost worden, er was geen plaats om te sorteren, het was regentijd, zoodat alles zoo spoedig mogelijk onder dak moest worden gebracht; scheepsdocumenten, connossementen, facturen ontbraken veelal, zoodat men geen flauw idee had wat er aangebracht was. Waren er partijen bij elkaar gebracht, voldoende om plaatselijk verdeeld te worden, dan gingen deze zoo spoedig mogelijk in distributie. De afsluitbare goedgebruimte was onvoldoende, de bewaking eveneens en onbetrouwbaar, zoodat fantastische hoeveelheden werden gestolen met goedvinden en dikwijls met medewerking van de geallieerde bewakingstroepen. Gevolg, dat er veel meer op de zwarte markt kwam, dan in de distributie. Deze is hier trouwens van den beginne af zeer slecht geregeld geweest en in „vrij” Makassar is de bevolking veel minder goed voorzien van reliefgoederen dan b.v. in Batavia. Zoo bestaat hier de belachelijke regeling, dat de menschheid is verdeeld in twee groepen, n.l. gezinnen van een tot en met vijf personen en gezinnen van meer dan vijf personen. Een vrijgezel ontvangt op die manier evenveel suiker als een gezin met drie kinderen. Dit systeem is uitgevonden door den Indonesischen leider van het distributiekantoor en gebaseerd op Indonesische samenleving. Terugkomende op den import kunnen we slechts constateeren, dat de toestanden aan de haven zienderoogen verbeterden. Er wordt zeer hard gewerkt aan het herstel van de goedang en er zijn reeds zeer vele noodgoedangsbijgebouwd, zoodat het thans mogelijk is de binnenkomende goederen behoorlijk op te slaan, te sorteren, enz. Enkele weken geleden is tot een stockopname overgegaan, waarbij natuurlijk ontstellende tekorten te voorschijn zijn gekomen, maar aan den anderen kant zijn weer voorraden ontdekt, waarvan men het bestaan niet vermoedde. Hierdoor is thans de mogelijkheid geschapen om de functie te gaan vervullen, waarvoor de „Nigieo” Makassar dient, n.l. de voedsel- en goederenvoorziening van Celebes, Oost-Borneo en de Groote Oost. Wat dit beteekent zal een blik op de kaart van dit gebied u duidelijk maken. Hier is voor de Nigieo inderdaad een grootsche taak weggelegd, die ook alleen maar te vervullen is bij een volkomen samenwerking tusschen verschillende instanties en bij behoorlijke vervoersmiddelen te water en te land. Die te land voor den afvoer naar de kust van producten en voor opvoer naar het binnenland van voedingsmiddelen, textiel en andere levensbehoeften; die te water voor de verbindingen in dit ontzaglijke gebied van eilanden en eilandjes van Borneo tot Nieuw Guinea en van Menado tot en met de kleine Soenda-eilanden als Bali, Soemba, Soembawa, enz. Alle scheepvaartbelangen zijn voorloopig ondergebracht in de Niso (Nederlandsch-Indische Scheepvaart Organisatie). Deze beschikte in de eerste maanden na de bevrijding bijna niet over scheepsruimte; met moeite werd eens per maand een verbinding Batavia—Balikpapan-Makassar onderhouden. De

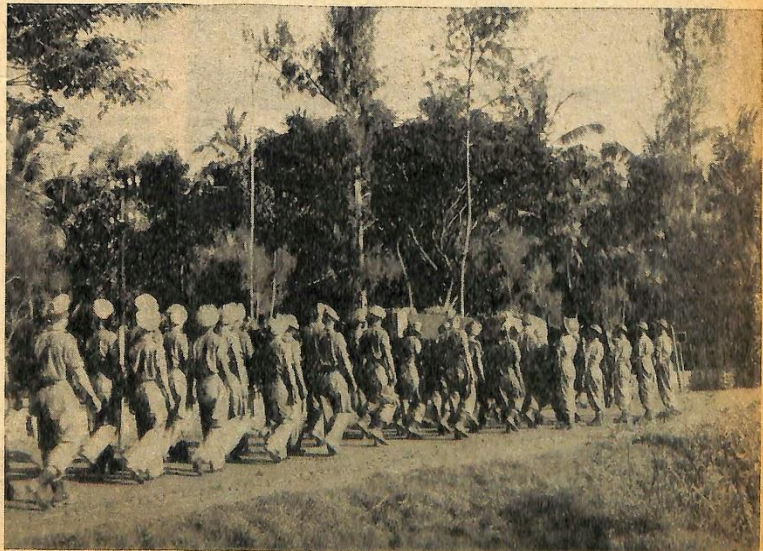
eenige verbinding in de Groote Oost was die tusschen Hollandia op Nieuw-Guinea, waar de groote Amerikaansche legervoorraden lagen opgeslagen, die door ons gouvernement zijn overgenomen, Morotal en Makassar. Van een distributie van reliefgoederen in de Groote Oost en van een aanvoer van producten van de eilanden naar Makassar was daardoor geen sprake. Alle pogingen gedaan door de Nigieo bij het departement van Economische Zaken om verbetering te brengen in het vervoer, waren tevergeefs. Tot begin April teneinde raad door den Nica-paymaster, het hoofd van de plaatselijke Nigieo en den vertegenwoordiger van de Niso een audiëntie bij den luitenant gouverneur-generaal Van Mook werd aangevraagd, welke werd toegestaan en waar toen spijkers met koppen werden geslagen. O.m. werd toen toegezegd, dat door de Niso vier schepen zouden worden beschikbaar gesteld, speciaal voor de Groote Oost.

Sedert kort zijn er nu diensten ingesteld, die de goederenvoorziening ter hand zullen nemen en dan met producten naar Makassar zullen terugkeeren. Daardoor is het thans eindelijk mogelijk geworden om de bevolking van de kleinere eilanden van de zoo hard noodige reliefgoederen te voorzien, waarop zij nu al acht maanden wachten. Als deze distributie nu verder regelmatig kan plaats vinden, dan komt ook een einde aan de congestie van voorraden, welke wij hier gehad hebben en komt daardoor tevens plaats voor den opslag van ter plaatse aangevoerde producten, die hier voor export moeten worden gereed gemaakt. Een ander bijkomstig voordeel is, dat hoe kleinere stocks, hoe makkelijker bewaking en hoe minder diefstal. Dat verliezen door diefstallen in de miljoenen loopen, is te begrijpen als men weet, dat alleen in de maand December in totaal ongeveer 1800 tons goederen van allerlei soort zijn gestolen. Het spreekt vanzelf, dat bij voorkeur de duurste goederen worden ontvreemd zoals geneesmiddelen, kleeren, schoenen, conserven, enz.

Een staaltje, hoe de bevolking verlegen is om kledingstoffen is wel het volgende. Een goeding lag vol zakken met Australisch meel. De rampokkers hadden zich door het dak toegang weten te verschaffen, niet om het meel te stelen, maar om de zakken. Deze werden in het pakhuis leeggestort en alleen de zakken werden meegenomen; deze brachten vijf gulden per stuk op. De groote moeilijkheid, waar het heele herstel van den handel steeds weer op vast loopt, is het gebrek aan voldoende inducementgoederen, dat zijn goederen, die de bevolking in de eerste plaats noodig heeft voor lichaamsbedekking en voor leniging van den allergersten voedselnoed.

Deze goederen zijn onontbeerlijk om den export weer op gang te krijgen. Een treffend voorbeeld van dezen nood vindt men in alle rapporten van de Inspecteurs van het Coprafonds, n.l. de mededeeling, dat de plukkers de klapperboomen niet

Nederlandsche troepen beschermen Bali tegen invallen van extremisten uit Java. De Baliërs zelf werken hartelijk en dankbaar mede. Hier brengen Nederlandsche soldaten een strijdmakker ten grave - een jonge Nederlander - die voor veiligheid en vrede in Indië het offer van zijn leven bracht.

meer willen ingaan wegens gebrek aan broekjes. Op vele plaatsen op de kleine eilanden loopt de bevolking in boomschorskleeding. Deze is natuurlijk niet geholpen met betaling van copra en boschproducten met papieren guldens. Wil men deze menschen aanmoedigen om weer te gaan plukken, tot het verzamelen van boschproducten, zoals damar en rottan of het onderhouden van nootmuskaat- en kruidnageltuinen, dan moet men hen lekker maken met textielgoederen en rijst. Hetzelfde geldt voor den opkoop van rijst in het binnenland van Celebes. Het is bekend, dat er nog vrij groote voorraden zijn opgeslagen in het binnenland, doch men laat deze tegen de door het gouvernement vastgestelde prijzen niet los en verhandelt ze clandestien tegen prijzen, welke vier à vijf maal zoo hoog liggen. De gouvernementprijs is f 0.14 per kilo; zwart betaald men f 0.50 tot f 0.60 per kilo. De noodzaak van deze hooge prijzen wordt gemotiveerd door het feit dat khakigoed en andere textielgoederen nog zeer schaarsch zijn, langs rechtmatigen weg niet verkrijgbaar en op de zwarte markt alleen maar tegen fantastische prijzen. Wil de tani (rijstverbouwer) zich deze goederen verschaffen, dan kan hij dit alleen doen als hij ook zwart verkoopt. Dit wetende heeft men thans een systeem ontworpen, waarbij rijst, mais en coprah worden opgekocht tegen betaling met textielgoed en een zilveren gulden of rijksdaalder. De bevolking heeft een grooten afkeer van alle papieren geld. Het verloop van het Japanse invasiégeld, dat eindelijk op basis van drie cent per Japanse gulden is ingewisseld, heeft hen argwanend gemaakt voor elk papieren betaalmiddel. De miljoenen pasmunt, kwartjes, dubbeltes, gongangs en centen, die reeds in omloop gebracht zijn en nog steeds worden, verdwijnen onmiddellijk uit den omloop en worden opgepot. Onze zilveren rijksdaalders en guldens hebben van oudsher voor dat doel gediend, maar voor den oorlog was de toestand zoo, dat het verzadigingspunt was bereikt en wat daarboven in omloop was gebracht bleef in omloop. Bij de muntzuivering werden tot dusverre alleen maar pasmunt in omloop gebracht; vanaf vijftig cent en hooger is alles papier. Door betaling in textiel en teekmunt hoopt men nu te bereiken dat hoogergenoemde producten tegen de Nigieo limites te koop zijn. Ter bestrijding van de inflatie van de gulden is dit van het hoogste belang. Het streven is om de eerste levensbehoeften tegen redelijk lage prijzen ter beschikking te stellen, waardoor loonstandaard e.d. mede laag gehouden kunnen worden. Dit kan natuurlijk ook geschieden bij inkoop tegen veel hogere prijzen en verkoop daar ver beneden. Dit gebeurt b.v. op het oogenblik met de rijst, welke van Amerika wordt betrokken tegen f 60.— per quintaal en verkocht tegen f 14.—. Doch hierover een volgenden keer meer.

Tjideng, hoe het was

De reeksen verslagen van ondervindingen van Nederlanders tijdens de Japansche bezetting, sluiten wij hiermede af. Als laatste artikel volge het officieele verslag over het kamp Tjideng te Batavia.

Voor ons ligt een lijstje met data — daarachter in krachtig handschrift de nuchtere feiten: drie jaar Tjidengkamp, drie jaar internering der Europeesche vrouwen van Java en elders. Een tijd waarover reeds veel incidenteel en meer nog: sensationeel, geschreven is en dien wij u — met behulp van de gegevens der eerste kampleidster en een harer assistenten — nog eens 'als een aaneensluitend verhaal zullen beschrijven. Na een jaar is de mogelijkheid tot „afstand nemen" groeter en daarmede de kans op een nuchter, objectief verhaal.

Want dat is noodig, een ieder die ervaart wat de gemiddelde Nederlander in het moederland nu eigenlijk van deze dingen weet, zal het volmondig beamen. Gruwelverhalen en sensationele artikelen zijn er te over geweest. Maar was Tjideng, waren de vrouwenkampen op Java zoo? Zoo was Tjideng — soms slechter, soms beter dan de andere vrouwenkampen, maar over het geheel genomen een getrouw voorbeeld en vrij zuiver gemiddelde.

„Het wonderlijk was, dat de eerste tijd der internering voor vele vrouwen een verbetering was ten opzichte van de maanden, die zij, zonder echtgenoot alleen voor de talloze moeilijkheden van het oogenblik geplaatst, waren doorgeworfeld", zoo begon de eerste kampleidster van het Tjideng interneringskamp voor vrouwen, die dezer dagen naar Nederland zat terugkeeren en nu, voor haar vertrek, nog eens aan een Aneta-verslaggever het onopgemukt verhaal van haar kampelevenissen deed. „Men durfde zich 's avonds in de stad nauwelijks meer op straat te begeven en leefde teruggetrokken, zoodat de sfeer in de twee vrouwenkampen op Batavia: Tjideng en Kramat, een opluchting betekende. Hier was men tenminste onder elkaar, hier konden de moeilijkheden samen doorleefd worden. Algemeene onkosten werden gemeenschappelijk per huis omgeslagen, huishuur was niet verschuldigd. Wij hadden het niet te overschatten voorrecht den steun te hebben van een hoofdkantoor buiten de kampen, waarmee de Jappen langden tijd alle kampzaken regelden en wat o.a. tot April 1944 onze geheele voedselvoorziening verzorgde met behulp van lovale Chineezen.

Dat zat zoo: toen de meeste mannen weggevoerd en geïnterneerd waren, werd in Juni 1942 het z.g. „Gemeentelijk Europeesch Steuncomité" (G.E.S.) opgericht, oorspronkelijk alleen tot financieelen steun. later natura, medicijnen enz., maar dat is een ander hoofdstuk uit den bezettingstijd. Daar zag men al eenige maanden tevoren aankomen, dat ook de vrouwen geïnterneerd konden worden. Zoo werd in de voor kampen bestemde wijken, Tjideng en Kramat, van ieder huis een plattegrond geteekend, met behulp waarvan een indeeling gemaakt kon worden. Aan de wenschen der vrouwen kwam men zooveel mogelijk tegemoet. Voorkeur voor Tjideng of Kramat, voorkeur voor bepaalde huizen — als het maar eenigszins kon, werd daar rekening mee gehouden. Men kon ook tevoren zelf zijn huizennummers kiezen, door groenjes te vormen.

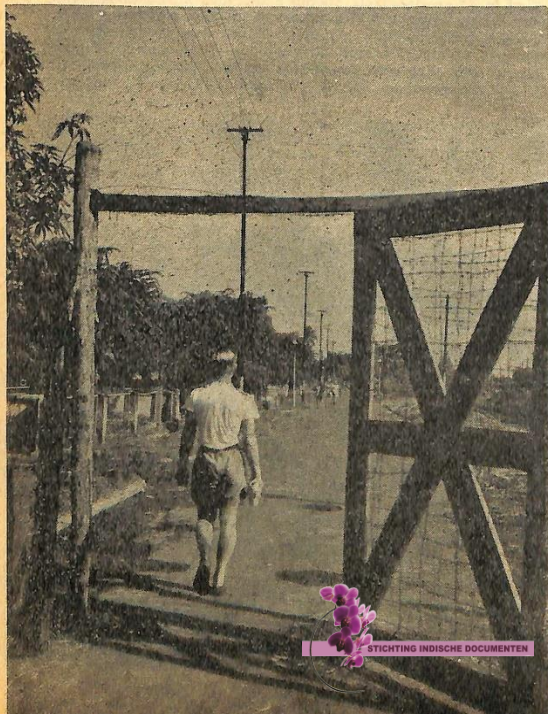
Medio October 1942 nadat reeds sedert Juni de voorbereidingen liepen, werd begonnen vrijwel alle Europeesche vrouwen in z.g. „beschermden wijken" onder te brengen.

Tjideng is gebouwd op laaggelegen grond, die door zandopspuiting wat verhoogd is, maar het grondwater was nog zoo hoog, dat zelfs in normale tijden verscheidene achtererven voortdurend blank stonden en het sanitair slechts gebrekkig kon werken. Hoe dat later werd behoef ik u dus niet te zeggen. Tenslotte werd het op 800 personen berekend sanitair door 800 à 10.000 personen gebruikt, waarvan een groot percentage buikpatiënten.

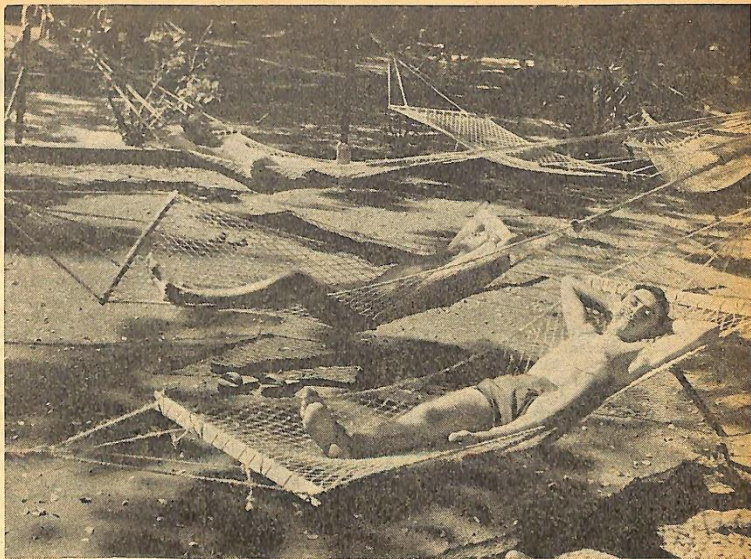
Alle oorspronkelijke bewoners van Tjideng — een wijk die vroeger geen al te besten naam had en voor het grootste deel uit kleine huizen bestaat — waren geëvacueerd.

Nu werden de huizen op twee à drie maal de bestemde capaciteit volgestopt. Men kon al de bagage meenemen die men maar wilde, hetgeen in de dus toch al overbevolkte huizen door de vele meubels de bewegingsvrijheid tot een minimum

Nog altijd wordt het Tjidengkamp bewoond. Maar, als een symbool; de poorten staan wijd open en tegen Sonci is de doodstraf geëischt.

Tot de talrijke schandelijke lasterpraatjes, die over de Nederlanders in Indië worden uitgestrooid - helaas soms ook door Nederlanders! - behoort het verhaal, dat op het eiland Onrust de gevangene Duitsers en de Javaansche extremisten onder akelige omstandigheden gevangene zitten. Inderdaad bevinden zich 200 Duitsers en 800 Inheemsche extremisten op het eiland. Deze foto toont een aantal dezer gevangenen. Als men deze rustige rust eens vergelijkt met, laat ons zeggen de Deutsche concentratiekampen van 1940-1945, of Indonesische concentratiekampen van 1946, dan springt de kwade laster toch wel scherp in het oog.

reduceerde. Maar toch, ondanks ongemak en moeilijkheden, was de toestand onder het Jap. burgerlijke bestuur dragelijk. Indonesiërs van de P.I.D. hadden de bewaking van het kamp en onder hen waren ook velen van goeden wille, alleen doods-benauid! Daar kwam nog bij dat door den werkelijk voortreffelijke geest van saamhoorigheid, die hoe grootter de moeilijkheden werden, steeds sterker werd, niemand echt gebrek leed. Er waren wel gesteunden onder de bewoonsters van het kamp, maar op allerlei manieren is daarin getracht te voorzien. Behalve vanzelf sprekend directe financiële steun, die individueel spontaan werd aangeboden, konden deze vrouwen het hoofd boven water houden, doordat zij als agentessen mochten optreden voor verschillende goederen, die via hen van buiten het kamp betrokken werden.

Het GESCC verleende ook hier zijn bemiddeling. Er was wel een passaar vlak buiten de kamppoort, waar vrijwel alles in den beginne gekocht kon worden, maar toen die gesloten werd (Januari 1943) richtte de GESCC wijktoke's op, uit de winst waarvan de gesteunden weer geholpen konden worden. Voor den Jap wisten wij leiding binnen en buiten het kamp, de namen der gesteunden steeds geheim te houden. Op den duur werd de druk zoo sterk, dat de namen wel uitgeleverd moesten worden. Na Mei 1943 ontvingen zij f 0,25 per dag per persoon aan steun van den Jap. Dat er het eerste 1 1/2 jaar van gebrek vrijwel nog geen sprake was, blijkt ook wel uit den staat van aankopen, die door het GESCC buiten gedaan en via agentessen en toko's in het kamp geëxibueerd werden.

Wij buigen ons over een keurig getikt staat, waarop in verschillende groepen samengebracht, de aankopen vermeld staan. In November en December 1943 toen het Kramatkamp bij het Tjidengkamp, waar inmiddels een groot stuk was afgenomen, was ondergebracht en de gezamenlijke bevolking ongeveer 5400 vrouwen en kinderen telde, werd steeds voor ongeveer f 100.000,— aangekocht, hierbij inbegrepen de rekeningen van gas, water, licht, reparaties enz. Wat moet de kampleiding overigens een berg werk te verzetten hebben gehad. De leiding, in den beginne bestaande uit een leidster en twee assistenten, doch later, bij de samenvoeging van de 2 wijken uitgebreid tot een comité van één leidster en tien leden, die ieder een afzonderlijke taak opgedragen hadden gekregen — deze leiding moest, behalve haar eigen gezinnen, het groote kampgezin zoo goed en zoo kwaad als het ging, door de moeilijkheden heen helpen, steeds vechtend voor iederen meter terrein die aan de Jappen gewonnen moest worden, gegeven.

„Onder welke voorwendsels werden toch de Europeesche vrouwen van alle nationaliteiten geïnterneerd, ook diegenen die b.v. van Hollandsche afkomst, met een Tsjech of Indonesiër gehuwd waren?“ vragen wij.

„O, heel eenvoudig, volgens de Japanse wet behoudt de vrouw in haar huwelijk de eigen nationaliteit, zoodat een Tsjechische van Nederlandsche bloede, als Nederlandsche geïnterneerd werd. In het omgekeerde geval scheen deze adat echter plotseling vergeten!“

Dringende oproep aan de leden.

Het staat vast, dat 1946 en 1947 de beslissende jaren voor Indië en voor Nederland zullen zijn. De beslissing: Samenwerking of ondergang. De keuze: Tezamen door den Rijksband vereenigd, werken voor een nieuwe toekomst voor Indië en Nederland, of door vervreemding tot verval geraken.

Zoo ooit, dan is het nu de tijd om de Koninklijke Vereeniging „Oost en West“ verder te versterken.

Het ledental groeit nog voortdurend. Maar het groeit lang niet snel genoeg.

Wij mogen aannemen, dat de leden de groote en onmisbare taak, welke „Oost en West“ thans heeft te vervullen, begrijpen. Wij vertrouwen, dat men thans alle krachten wil inspinnen, om „Oost en West“ snel te doen groeien. Allereerst:

STEUNT HET ORGAAN! Ons tijdschrift is het beste middel tot versterking der banden en tot propaganda voor onze doeleinden. Het kost veel geld. Het Hoofdbestuur doet een zeer dringend beroep op U, extra giften en schenkingen af te zonderen voor ons tijdschrift. Voorts:

WERFT NIEUWE LEDEN! Uw vrienden, Uw bekenden en niet te vergeten onze landgenooten, die uit Indië zijn teruggekeerd, overtuigt hen van de noodzaak, lid te worden van „Oost en West“.

Laat dit het zijn, wat Gij thans voor Indië en Nederland verricht! Schenkt giften en bijdragen voor ons tijdschrift en brengt leden aan!

Met de K.N.I.L.M. naar de kleine Soenda-eilanden

door Dr. C. Schouten

Bakoe Nasse is de nieuwe woonplaats van de Europeanen van Koepang, 8 km verder en hoogerop, in een klapperuin gelegen. Na het eerste bombardement bouwde de Jap hier een onzichtbaar barakkenkamp. Daaronder zijn ook drie kleine steenen huizen, in een waarvan ik als gast van den resident mijn intrek neem. In dit huis woonde de Japansche generaal, waaraan het zijn betrekkelijk comfort te danken heeft, waaronder de ruime betegelde badkamer. De koelte van de boomen, het zich grillig om het huis slingerende kabbelende beekje, de nabije Australische winter, de serene rust na het geroezemoes van de film van den dag, al deze factoren suggereeren mij de tastbare weldadigheid, van een bergoord.

De resident constateert, dat hij dank zij de KNILM over de reis Batavia—Koepang evenveel uren heeft gedaan als vroeger dagen. Hij kan, naar aanleiding van zijn bezoek aan Batavia, onmiddellijk een vergadering beleggen met zijn secretaris, met den ass. res. van Timor en dien van Endeh (Flores), welke laatstgenoemde zes dagen geleden, eveneens per KNILM hierheen is overgekomen en de versche resultaten van dat bezoek bespreken. Nog meer nut bewijst hem de KNILM: want morgen moet de resident een bespreking houden te Maemere (Flores), doch daartoe is het beter, dat de dienst wordt omgelegd en in plaats van via Soemba naar Flores, via Flores naar Soemba zal worden gevolgd, hetgeen het voordeel van het gedurende enige uren op Flores blijven verschaft.

Wij bevinden ons hier derhalve in het hart van de residentie Timor en Onderhoorigheden. Deze omvat in hoofdzaak de eilanden Timor (behalve het Portugeesche Oostelijke gedeelte), Soembawa, Soemba, Flores, Alor, Wetar, Savoe en Roti. De resident zou het toejuichen, indien aan zijn gewest ook Kisar, het Zuidwestelijkste der Zuidwester-eilanden, zou worden toegevoegd, aangezien dit eiland door historische en geografische

banden aan Timor is gebonden en economisch niet op Ambon, waartoe het administratief behoort, doch op Timor is georiënteerd. Op Kisar werden op het einde der 18de eeuw door de Oost-Indische Compagnie een groep mestiezen achtergelaten. Doordat de verbindingen verbroken waren, werden dezen niet afgelost, doch in de bevolking opgenomen. Behalve Westersche namen bleven zij niettemin ook Westersche gelaatstrekken behouden. Doordat zij het recht verkregen een Hollandsche school te bezoeken en zulks slechts te Koepang mogelijk was, vestigden zich velen hunner te Koepang. Uit Kisar worden mais, rijst, geiten, indigo en de bekende Kisardjeroeks naar Timor uitgevoerd. Deze normale uitvoer stijgt nog in betekenis in perioden van groote droogte, zoals dit eiland ook thans medemaakt. Door dit laatste is de voedselpositie op Timor momenteel bepaald zorgwekkend. Er worden bovendien op Timor thans menschen, die er niet thuis horeen, n.l. heiho's en door den bezetter hierheen gebrachte Javaansche koelies. Daarbij komt nog, dat, toen op 13 September de geallieerden op het eiland landden, de bewoners er op vertrouwen, dat zij een zorgeloozen tijd zouden tegemoet gaan weshalve zij van het in den grond brengen van een nieuwen oogst maar af zagen. Mede daardoor, vooral echter tengevolge van de twee maanden te vroeg ingetreden droogte, moet er voor Timor zelf t.a.v. de voedselvoorziening voor een vacuum gevreesd worden; er is voor nog slechts drie maanden aan voedsel. De geringheid van dezen voorraad baart te meer zorg, daar immers de scheepvaart een hoogst onzekeren factor vormt en op aanvulling van Zuid-Celebes uit, zoals voor den oorlog geschiedde, tengevolge van groote droogte ook daar, allerminst te rekenen valt.

De scheepvaart wordt niet slechts belemmerd door het feit dat er allerwegen gebrek aan tonnage te constateeren valt, doch mede doordat enkele havens met name Bima (Soembawa) en Waingapoe (Soemba) door mijngevaar nog steeds ontoegankelijk zijn. De inheemsche scheepvaart is niet geschikt tot het vervoer van bulkgoederen, ook zij heeft overigens groote verliezen tengevolge van den oorlog te boeken, welke nog niet konden worden ingehaald. Daartegenover staat, dat de beschikking over enkele Japansche kustvaarders werd verkregen, welker tonnage van 120 tot 180 ton wisselt. Met voldoening moge worden vermeld, dat de Nederlandsche marineschepen er niet tegen op zien particuliere vracht en passagiers te vervoeren. Daaronder dienen Hr. Ms. Piet Hein en Van Kinsbergen voraan te worden vermeld.

De bevolking der residentie wordt op 1.750.000 zielen geschat, gebaseerd op het resultaat van de laatste volkstelling (1930), welke het cijfer van 1.600.000 te zien gaf. Hiervan vallen op Nederlandsch Timor 300.000, op Flores 700.000, op Soembawa 500.000 en op Soemba 100.000 inwoners. Doordat de bevolking van Soembawa doorgaans Mohammedaansch, die op de overige eilanden Christelijk of heidensch is, vormt de bevolking ethnologisch geen geheel. Dit feit wordt mede door het groote aantal talen in het gewest onderstreept. Zoo kent het kleine Soemba negen talen en moeten de zelfbestuurders op dat eiland zich bij vergaderingen van tolken bedienen. De bevolking van Kisar en vooral van het overbevolkte Roti zwermt uit naar Timor. De besten trekken van daar weer verder, veelal als soldaat. De 20.000 Japanners, die zich bij de capitulatie in de residentie bevonden, werden om Soembawa geconcentreerd en onlangs in één week met zes Liberty-schepen afgevoerd. De bevolking op de eilanden buiten Soembawa is ten deele gekerstend. Vooral is dat op Flores het geval, waar ongeveer de helft van de bevolking Roomsch-Katholiek is. Eigenlijk dateert deze kerstening reeds van de kolonisatie af door de Portugezen, doch met kracht werd zij pas na 1920 door de missie ter hand genomen. Deze werkt er nu met 110 man Europeesch personeel. De apostolische vicaris is een Florinees. De Jappen lieten hem ongemoeid en zonden Japansche R.K. priesters ter vervanging van geïnterneerde Europeesche. Aansluitend op de lagere school (zes jaar) heeft de missie op Flores een klein seminarie (zeven jaar) en een groot seminarie (8 jaar) ter opleiding van inheemsche geestelijken. Op Soemba is de kerstening het werk van de Gereformeerde zending. Het aantal Christenen bedraagt er slechts 9000, 9% van de bevolking, welk geringe aantal in vergelijking met Flores verklaard wordt door het feit, dat deze zending pas doopt na het belijden van

Op het vliegveld te Waingapoe op Soemba: de radja van Masoe-Karera

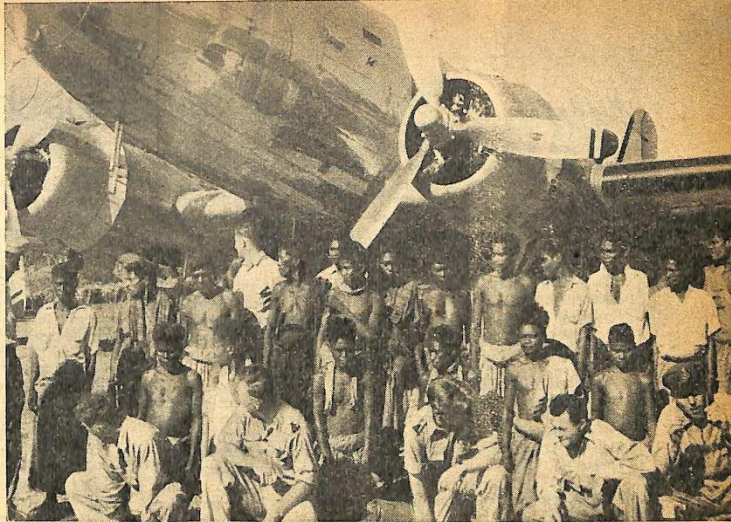
den Christelijken godsdienst. De zending werkt er met 12 man Europeesch personeel. Het aantal scholen bedraagt 72. De groote taalverschillen op het kleine gebied nopen tot speciale taalstudie, welke eveneens in handen van de zending is. Ook de medische verzorging van Soemba is geheel aan haar zorgen toevertrouwd. Er zijn twee ziekenhuizen, terwijl op de tweewekelijksche tournees de geheele bevolking wordt bereikt.

Op alle andere eilanden is de geestelijke verzorging der Christenen taak van de Nederlandsch-Indische staatskerk, de medische in handen van den Dienst Volksgezondheid resp. het leger. Malaria, framboesia, dysenterie, lepra en t.b.c. zijn de in de residentie meest voorkomende volksziekten. Het intellect is veelal geneigd tot procederen, laster, het uitoefenen van het beroep van procureur bamboe e.d. Daartegenover staat bij de primitiefste bevolkingsgroepen en werken met soewangi (invloeden van booze geesten), hetwelk soms op zulk een schaal toepassing vindt (dooden op afstand door geesteskracht), dat het tot processen resp. beroep op de Nederlandsche overheid aanleiding geeft.

De geheele residentie is zelfbestuursgebied. Deze zelfbestuurders hebben allen de z.g. korte verklaring afgelegd, volgens welke bepaalde rechten voor hen gereserveerd blijven. Een uitzondering vormen de landschappen West-Soembawa en Bima, welker sultans op grond van een lang contract van verstrekkender inhoud regeeren. Op alle eilanden, behalve Soembawa, vindt men afdelingen van de persatoean (bond) Demokratie Indonesia met zetel te Koepang, waarin echter slechts het intellect is vertegenwoordigd. De meesten zijn niet politiek georiënteerd, doch voor zoover zulks 't geval is, voelt men sterk voor het rijkverband. Wel wensch men een grotere mate van zelfstandigheid dan voorheen en waar er voor den oorlog geen vertegenwoordiger in den Volksraad was, zou de residentie thans drie afgevaardigden kunnen zenden.

Werd boven reeds vermeld, dat Timor zich in normale tijden net kan bedruipen, doch in tijden van groote droogte invoer behoeft, van Soemba kan gezegd worden, dat het zich op het oogblik net kan voeden. Dank zij hun vulkanischen bodem is de toestand beter op Soembawa en zelfs veel beter op Flores, welk laatste eiland in dit opzicht trouwens altijd aan de spits heeft gestaan. Soemba en Timor zijn niet vulkanisch. Daardoor is de uitvoer van landbouwproducten slechts op Flores en eenigszins op Soembawa van betekenis. Flores heeft zelfs weer een begin kunnen maken met zijn ouden uitvoer. Voor den oorlog was deze op Java en op de stapelplaats Makassar gericht, thans komt slechts de laatste haven in aanmerking, terwijl er ook reeds producten direct naar Nederland zijn verscheept (copra). De hoeveelheid der gedurende de laatste maanden verscheepte copra bedroeg 500—600 ton per maand. In Mei kon 50 ton koffie worden verscheept, afkomstig van inheemschen verbouw en van de missie. De uitvoer van dit laatste product, à 60 cent per kg, gaf de afgeloopen maanden een wisselend beeld te zien. Enkele tonnen witte uien verlieten het eiland, evenals 40 ton djarak voor de bereiding van ricinusolie. Djarakpitten, hoogwaardige kaneel, kemirrie, pinang, assam, liggen ten uitvoer gereed. Tripang (zee-komkommer) en Iolascopen voor knopenfabricage kunnen eveneens worden uitgevoerd. Al deze producten werden verzameld van December 1945 af, toen de herbezetting van het eiland plaats vond. Van de lucht uit gezien maakt Flores dan ook den meest welvarenden indruk van de geheele Timorgroep. Het groen vormt er de boventoon en aan de kust beheerschen de uitgestrekte klappertuinen het beeld. Bij ontstentenis van groote bosschen worden copal en damar echter nauwelijks aange-
troffen.

Ook Soembawa begint zijn oude producten weer te exporteeren, n.l. copra en katjang idjoe. Helaas missen wij bij deze opsomming de bekende witte uien: de bezetter heeft de teelthervan verwarloosd en de bibit ontbreekt. Het eiland Timor kan aan landbouwproducten niets uitvoeren, het exporteert slechts sandelhout, welk product ook van enkele kleinere eilanden komt en vooral naar Canton en Sjanghai wordt verkocht, waar het in de reukwerkindustrie wordt gebezigd (wirookstokjes). Daar aanvragen van oude relaties ontvangen zijn, hoopt men dit jaar nog voor f50,000 van dit artikel te kunnen uitvoeren. Soemba voert ook eenig sandelhout uit, zij het in geringere mate. Van Soemba valt nog te vermelden, dat

De Knilm-vogel, omringd door de Inheemsche bevolking, na de landing te Maoemere op Flores

wij daar duidelijk een dunbevolkte oostelijke helft met veeteel onderscheiden tegenover een dichtbevolkte westelijke landbouwhelft, welke laatste nauwelijks in de behoefte van het eiland kan voorzien. Er wordt slechts mais en rijst verbouwd.

Veeteelt is een voornamelijk factor in de huishouding dezer eilanden. In vee wordt de rijkdom berekend, in vee de bruidschat betaald. Vee vormde op Soemba en Soembawa het hoofd-uitvoerproduct, zoowel slacht- als fokvee. Op deze eilanden is veeteelt het hoofdmiddel van bestaan en betreft paarden, buffels, runderen en geiten. Op de Soemba-kleedjes treft men paard en buffel als motief aan, de Soembanees wordt bijna te paard geboren en sterft er op, zijn vrouw reist achterop met hem mede, hangende aan zijn rug. Op Soemba en Soembawa is het vee bestand tot op 60%, wat betreft het rundvee en voor paarden zelfs tot een derde van het vooroorlogische teruggelopen. Oorzaak van dit teleurstellend verloop is, dat de boeren door den bezetter veelal tot het verrichten van diensten werden opgeroepen, dat zij hun vee afslachten liever dan het in handen van den vijand te laten, het bezigen der dieren voor meer of anderen arbeid dan waartoe zij geschukt zijn, met het gevolg verzwakking en optreden van epidemieën, vooral miltvuur. Soemba, van het oogpunt van veeuitvoer uit het voornaamste eiland der residentie, voerde voor den oorlog voor f800,000 per jaar aan vee uit, vooral naar Java, in hoofdzak groote paarden en runderen. Op het oogenblik zou het eiland de helft van de vooroorlogische waarde nog wel kunnen uitvoeren, doch schepen daartoe ontbreken en de haven is nog ontoegankelijk door mijnevaar. Uitvoer zou thans op Makassar georiënteerd moeten zijn. De uitvoer van Soembawa van dit jaar zal tot 1000 buffels en 1000 geiten beperkt moeten blijven, die van paarden is verboden. Timor en Flores leverden voor den oorlog geringe hoeveelheden kleine paarden. Op Timor en Soemba is een veearts gevestigd.

De visscherij heeft in dit gebied van de archipel nooit veel beteekend en bleef beperkt tot de Noordkust van Flores en Soembawa. Zij heeft thans nog meer aan betekenis ingeboort tengevolge van het gebrek aan prauwen, vischnetten en vischhaken. Industrie is nauwelijks aanwezig. Op Flores heeft de missie eenige bedrijfjes, welke dienen ter voorziening in eigen behoefte en tot het kweken van vaklieden, n.l. een drukkerij, een weefschool en een schoenmakerij. Wie aan de Timorgroep denkt, zal zich onmiddellijk de bekende weef- en ikat-industrie herinneren. Elk der eilanden kan hierbij op een bijzonderheid bogen, zoo kent Soembawa zijn met goddraad doorweven sarongs, terwijl vooral Soemba kan bogen op de kunst van het ikatten, d.i. het zoodanig binden van telkens 40 kettingdraden, dat daardoor bij 't verven kunstvolle figuren en kleurencombinaties optreden. 't Timoreesche kleed onderscheidt zich meestal door een witte baan tusschen twee andere in decente kleuren, terwijl het weefsel van dit eiland gericht is op textielgebruik voor dagelijksch gebruik, zoals tafelkleeden, servetten, sprielen en tassen. Op de overige eilanden vervaardigt men gewoonlijk slechts de sarongs en doeken, welke laatste de mannen als teeken hunner waardigheid over de schouder dragen, resp. als zadel benutten.

Wanneer de eerste slag van twaalfven over mijn stadje klinkt, gaan alle deuren van alle kantoren, gaan alle poorten van alle scholen open, toeteren en grommen alle auto's en alle straten en pleinen zijn vol als New Yorks midden-Broadway, als Den Haag's Spuistraat, als de oude Blaak van mijn oude Rotterdam. Dan is mijn Willemstad mijn Metropolis. Dan zijn de verkeersagenten op hun bedaakte voetstukken de heerschers over de stroomen.

Maar een kwartier later is het stadje leeg en warm. De parkeerplaatsen zijn verlaten. De deuren der Gouvernementsgebouwen gesloten. En fórt Amsterdam. Antillisch binnenhofje met Gouverneurshuis en Protestantsche kerk als aardige sluitstukken, ligt leeg en weemoedig te braden in de loodrechte hitte.

Als Pieter Pot dan door zijn stadje gaat, dan worden zijn herinneringen herboren, zijn herinneringen aan wat hem het liefst van Holland was: de doode, oude stadjes, die ook zoo stil, die ook zoo weemoedig, die ook zoo van God en de menschen verlaten kunnen zijn. Aan Harlingen en Heusden, aan Vianen en Vollenhove, aan Optmarsum en Oudewater, Zaltbommel en Zierikzee: zulke steedsche droomerigheid die heb ik altijd fascinerend, romantisch en geheimzinnig gevonden. Ieder het zijne. En voor den jongen Pieter waren de doodie stadjes het allermeeste van Holland. Vooral als er wallen en boomen en poorten bij waren en een breede rivier met verre geluiden van het water en van de dorpen aan de overzij. Trage booten. En het ruischen van den wind.

Zoo kan het, maar dan in het tropische, ook in Willemstad zijn. Vooral als de zon het hoogst staat. Want in den avond worden alle gramofoons en alle radio's wakker en dan is dit half West-Indische en half Hollandsche stadje niet zoo dood dat het schoon in zijn weemoedige stilte kan zijn, zooals IJsselstein en Dokkum en Hulst en Sloten.... weet U nog?

Tusschen half één en twee uur dan is alles leeg bij ons. Het kleine plantsoen met z'n leege, steenen banken. De breede villawegen waar de menschen achter, in de schemerige koelte, rond de tafel zitten. De steedsche stegen en kaden met wat slapende mannen op de stoepen en vrouwen die een sigaret rooken bij hun mand met oud lekkers en verschrompelde vruchten.

Tusschen half één en twee uur zijn de meeste winkels gesloten: de straten staan met doode oogen. En de winkeliers die hun zaken open houden weten niet waarom zij dat doen. Zij hangen tegen hun deurposten of lezen het vroege middagblad en knikken bedachtzaam en automatisch tegen den eenzamen wandelaar in de leege stad.

In een lange eenzame straat staat het ongunstige hotelletje te blakeren in de zon. In den kleinen voortuin staan wat lustelooze palmen, die nauwelijks bewegen op het zuchtje wind. Venezuelaansche meisjes hangen weggezakt in rieten stoelen, een zeeman die hier vertier kwam zoeken, staart wezenloos in zijn glas bier. Dan staat hij op, gooit een dubbeltje in de gleuf van het nikkelen muziekspul en plotseling davert een rumba door de eenzame straat, die de meisjes uit haar slaap

wekt. Voor de grootte witte bioscoop staan kleine zwarte jongens en kuffen naar de al te kleurige platen van Buck Rogers en dr. Fu-Manchu. Zij weven — als alle kleine jongens in alle kleine steden — schoone spannende en edele verhalen rond de platen en kleurenfoto's.

In de brandende zon gaat traag de brug open. Maar niemand wacht voor de hekken en het tokkerende bootje dat de grootste drukte pleegt op te vangen en voor twee centen U naar Otrabanda brengt, blijft werkeloos liggen aan de Poenda-zijde. Traag komt een klein passagiersschip binnenglijden, dat van de verte en verre en vreemde landen spreekt: „Presidente Trujillo-Santo Domingo“. Dan draait de brug weer dicht en gaan de hekken langzaam omhoog. Maar er is niemand om over de brug te gaan. De verkeersagent krijgt er slaap van. Zijn witte handschoenen kleven aan zijn vingers. Hij veegt zich het zweet van het voorhoofd en staart het bootje na, dat naar het vreemde land van den duisteren dictator gaat met, trotsch, diens naam op z'n flanken.

En Pieter gaat door de stilte, de hitte, de eenzaamheid, ten Potschen bovenhuize; zestien moeziane, trage en hooge steenen treden op naar de middagzons zijner Pietermella en de dampende schalen op de witte tafel.

De man is moe in den middag. Alle menschen zijn moe in den middag. Heel Willemstad is traag en saai en klevrig van vermoedheid in den middag. Dit is het doode punt in het dagelijksche leven van een schijndood stadje. Waarom mag ik nu niet mijn kleeren afwerpen en onder de douche gaan staan en heerlijk slapen gaan? Waarom moet ik de zestien treden weer af? Langs de soezigerie, uitgezakte meisjes van Venezuela. Door de lange leege straat. En weer werken? Waarom mag een man in Willemstad als de zon haar hoogsten trans beklommen heeft niet doen als de dieren des velds en verzalgd zijn oogen sluiten op de brandende leegte van zijn stadje en van zijn dagelijksche leven?

Emmastad.

Van Willemstad begon de historie van Curaçao. Zijn oude kleine straten doen verhalen in Spaanschen tongval en de gele hooge muren van zijn eeuwenoude Synagoge fluisteren vroom, van wie, uit Portugal geweken, op dit stukje aarde in zee zijn gestrand en er de gemeenschap stichtten die nog hun stempel, hun sporen en hun trotsche namen draagt.

Doch de Emmastad is de groote moderne victorie begonnen, die nog geen kwart-eeuw her nieuwen en ongekenden welstand kwam brengen: het lied van den arbeid, de geur van olie, zilveren tanks, zwarte fabrieken, vriendelijke villaatjes op de heuvels en lange diepe tankers die de baaien binnenvaren uit Venezuela en die de havens uitgliden naar alle landen der wereld. Vroeger waren het de witte schoeners en de blanke barken die uitzeilden met waren voor Zuid-Amerika en voor de kleine, vreemde staten der Caraïbische Zee: Venezuela, Columbia, Haïti, Santo Domingo, Puerto Rico en Cuba.

Nu is die handel er nog en ook de Amerikaanse toeristen werpen hun dollars in de bedrijvig winkellende kasregisters van de Curaçaosche winkels met hun exotische namen: la Casa Amarilla, El Globo, Bombay, El Louvre. Maar de groote, de heel groote, de ongelooflijke groote welvaart is door de olie gebracht, die aan tienduizend menschen werk geeft en aan drie maal tienduizend menschen een levensbestaan.

Emmastad is ons olie-stadje. Een vriendelijk en heel uitgebreid villadorp. Een Caraïbische versie van Bloemendaal; Wassenaar in het Antillische.

Van Willemstad komt Ge er met Uw eigen auto in twintig en met een truckje dat zes passagiers vervoert en veel stopt om reizigers in en uit te laten, in veertig minuten en Ge kunt ook met een tokke-takkerend bootje komen, dat U door de breede havens en tusschen de groote schepen doordraagt

De Curacaosche Statencommissie, die in Nederland vertoefde. Van links naar rechts de heren: C. Eman, Gerharts, R. Platz, E. Jonckheer, Da Costa Gomez en Van Weel

naar een landelijken landingssteiger ergens aan den bloemigen zelfkant van de olie. Emmestad heeft zijn eigen leven. Zijn eigen club die „Assiento” heet, zijn eigen hotel; zijn eigen sfeer en geur en kleur, zijn eigen machtigaards en gewichtigaards; zijn eigen Vereenigingen en zijn eigen Comité's; zijn aardige en zijn onaardige, zijn vlijtige en zijn knappe, zijn eenvoudige en zijn strevende menschen — net als iedere gemeenschap, net als Willemstad en Amsterdam en Parijs en Buenos Aires — maar dan natuurlijk op z'n specifiek Emmastadsch. Ik ben daar graag. Het ziet er allemaal zoo vriendelijk en zoo welvarend uit. Het doet je met zijn heesters en zijn bloemen, met zijn blonde kinderen en zijn welvarende mama's, met zijn scholen en zijn ijskoude biertjes op warme avondterrasjes zoo aan thuis denken, aan Holland en aan Europa. De enorme fabrieken en werkplaatsen en pijpleidingen en tanks vertellen van goed-Hollandsche energie; de welgevulde ijskasten van goed-Vaderlandsche, hartelijke gastvrijheid, de kinderen doen het oude hart van den ouden Pieter deugd: in hun haren en hun oogen is iets van de geuzen van het Gooi, van Groningen en het keole Holland.

Er is geestdrift in Emmastad. Geestdrift voor den arbeid, voor „de olie”, voor de fabriek en voor de gemeenschappelijke zaak. Geestdrift voor het overweldigende Holland en voor den verbeten strijd om een nieuwe vrijheid. Emmastad is nieuw en frisch en Nederlandsch. Willemstad is oud en bestoven en Curaçaosch. Emmastad is een wereld. En Willemstad is een wereld. And never the twain shall meet. Op dat één kleine eilandje van ons....

kalender

„oost en west” 1947

Tegen het einde van November a.s. verschijnt wederom een „Oost en West” kalender van zes bladen met zes gekleurde platen in 3-kleurendruk, reproducties van olieverfschilderstukken van Aert Cock, voorstellende tafeelen en landschappen van Oost en West-Indië

Het verheugt ons den leden mede te kunnen deelen, dat in tegenstelling met het vorig jaar thans de kalender niet behoeft te worden afgehaald, maar franco en goed verpakt wordt toegezonden aan de opgegeven adressen en reeds vóór St. Nicolaas aan huis bezorgd kan zijn.

De afmetingen van den kalender zijn 32 x 45 cm. Onder de illustraties zijn groote duidelijke kalendercijfers gedrukt.

De prijs bedraagt f 2.50; voor het zenden naar Oost en West-Indië 15 cent extra en naar het buitenland 25 cent extra. Bestellingen kunnen NU reeds opgegeven worden aan de Koninklijke Vereeniging „Oost en West”, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, door storting op onze postrekening 14574.

Adressen gaarne volledig en duidelijk leesbaar opgeven.

Bezorging „Oost en West”

Men wordt verzocht, indien door verhuizing, expeditiefouten of anderszins, het Orgaan niet of niet tijdig ontvangen wordt, daarvan onverwijld kennis te geven aan 't Algemeen Secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag.

GENERAAL SWART, PACIFICATOR VAN ATJEH

door M. H. DU CROO, kolonel K.N.I.L. b.d.
met medewerking
van H. J. SCHMIDT, kolonel tit. K.N.I.L. b.d.
Voorwoord
van Z.Exc. luit.-gen. K.N.I.L. b.d. G. K. DIJKSTRA

VERKRIJGBAAR BIJ ELKEN BOEKHANDEL

Prijs f 15.-

De boeiende levensgeschiedenis van een groot Nederlander, die Atjeh vrede, recht en veiligheid bracht.

Uitgave: N.V. LEITER-NYPELS, Maastricht

Bankierskantoor M. de Jong & Zn.

Directeuren:
Dr. JOS. JANSSENS, Drs. H. C. DE LINT

MOLENSTRAAAT 15a,
DEN HAAG

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het „Musica Cabaret” van „MARTIN RIJKEN” Uitsluitend prominente Ned. artisten en muziek Verstrekt U vrijblijvend alle gewenschte inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, Mathenesserlaan 430 b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in iedere prijs en genre

VOOR POSTZEGELS ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag

Lange Poten 7a
Telefoon 113853

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag

TAVERNE - RESTAURANT
alwaar de keuken op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

Internaat „Aerdenhout”

SLINGERWEG 6, AERDENHOUT

Voor leerlingen

middelbare scholen of gymnasium
in Haarlem en omgeving

Toezicht van onze docenten bij huiswerk en studie.
Voortdurende medische en tandheelkundige controle.
Dicht bij tramhalte gelegen.

Inlichtingen bij den Directeur: G. SMIT Sr.
Kleverparkweg 79, Haarlem, telefoon 18298

Bontmantels

Veulen, Kalf, Persianer,
Mol, Persianer-Patte,
Lapin, 1946 Chevette

Ook groote sorteering
in $\frac{3}{4}$ Mantels

Zilvervossen - Martercolliers

Zomerprijzen

PEPERZAK *beheerscht 't vak*

Edisonstraat 126, Tel. 336665, Den Haag

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138, Amsterdam-C.
Diezerstraat 39, Zwolle.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

De cursus

voor mannen en vrouwen met durf en doorzettingsvermogen per maand f 6,—

Hogere Alg. Ontwikkeling

104 lessen in: geschiedenis, kunstgeschiedenis, literatuur, sociologie, economie, Godsdiens, mythologie, muziekgeschiedenis, rechtskennis, wijsbegeerte, psychologie, rhetorica, staatsinrichting.

EEN CURSUS
VAN BESCHAVING

Vraagt
prospectus

O.W. 11

ISCLUSIEWEG 20
DEN HAAG
Tel. 773224
No. 6 post. tel. 181223

Oost West - Thuis Best

met *C. Jamin* 't allerbest!

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067⁹
DEN HAAG

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Roode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Roode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adresseering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

ER IS
MAAR
EEN

Klokken-Dokter

Telefoon
2 nummers

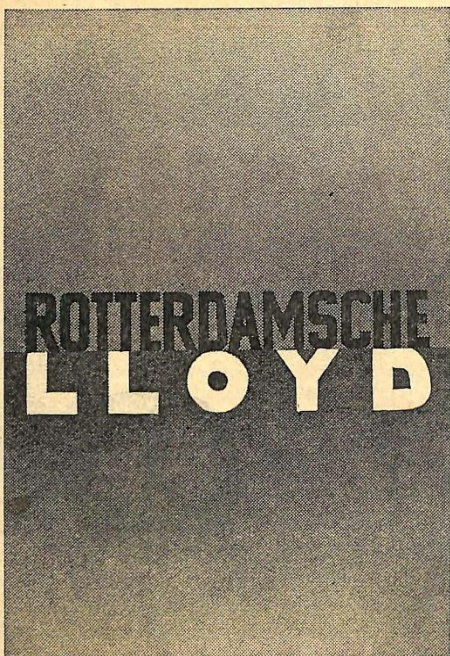
33.38.69
33.79.26

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129
met de *grootste reparatie-inrichting*
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, scheepjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELEN VOORRADIG

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

193 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

Hoofdkantoor: Amsterdam - 70 kantoren in Nederland

**FINANCIERING
VAN IM- EN EXPORTZAKEN**

Unox

fijnste vleeschwaren

41 0365

BENT U VERLEGEN?

Duizenden mensen gaan gebukt onder een drukkende verlegenheid en onzekerheid. Dat is niets abnormaals. Hoe is het met U? Behoort U tot

de "NEE"-mensen
DE NEGATIEVEN

of tot

de "JA"-mensen
DE POSITIEVEN

Bent U
 { verlegen
 { geremd
 { afzijdig
 { gedrukt
 { stroef

of bent U

{ vrijmoedig?
 { spontaan?
 { onderhoudend?
 { zelfbewust?
 { gevat, geestig?

★ Benijdt U anderen hun vrijmoedigheid, hun gevatheid, hun voor-de-vuist-weg-spreken zonder verlegenheid of angst? Versterk dan Uw zelfvertrouwen en word net als zij! De grafiek toont U welk een invloed de mate van zelfvertrouwen op Uw vlotheid van optreden heeft. Dalmeijer's Psychologische Persoonlijkheidskursus die U

per post wordt toegezonden helpt U een vrijmoedig, zelfbewust mensch te worden. Zij geeft U de richtlijnen, hoe een innerlijke rust en zekerheid te krijgen, hoe U Uw zelfvertrouwen versterkt en een gelukkiger, sterker mensch, een krachtiger persoonlijkheid wordt. Vraag de interessante brochure eens aan. Daarin vindt U alles wat U weten wilt.

Cursist 102868 schrijft: „Nadrie maanden Uw cursus te hebben gevolgd, voel ik een groote verbetering in mijn persoonlijkheid komen. Jarenlang heb ik tegen een groote verlegenheid gestreden, die nu een paar maanden geheel verdwenen is.”

BON

Ik wil graag nog wat méér weten over Uw Psychologische Persoonlijkheidskursussen. Wilt U mij Uw uitgebreide brochure toesturen?

NAAM:

BEROEP:

LEEFTIJD:

STRAAT:

No.:

PLAATS:

(a.u.b. invullen in DRUKletters)

Na invulling opzenden met 15 cts. aan postzegels aan: DALMEIJER'S CURSUSSEN Koninginneweg 182, Afd. o.w. 1464, A'dam(Z.). U kunt ook per brief schrijven als U dit blad niet wilt beschadigen.

